

ئەم ھەمى بەرامبەر ياسايى ۋەكى ئىكىن

گشتى

BEHDINAN
بەھدىنان

9

ژمارە (88) دوو شەمب 2009/6/29 Monday Issue: (88)

ژ بەرنامى لیستا كوردستانى (نویبوون ، ئاقەدانى)

لیستا كوردستانى، كو لیستا ھەقیشكا پارتى و ئىكەتى یە، سەربارى پاراستنا دەستكەقتیڭن سیاسی، ئابوویرن جفاكى و رۆشنیری كو ھەتا نھۆ ب پشتەقانى یا خەلكى بچھ ھاتینە، ب تایبەتى پاراستنا قى تەناھى و بنەجھى یا نھۆ ھەى، بەرنامى پاشەپۆژى ھەیە و د خۆلا بھیت یا پەرلەمانى كوردستانى دا كارى بۆ بچھینانا وى بەرنامەى دكەت.

ئىكەتى و پارتى كو ھەقیشیمان و پىكھینەرین قى لیستى نە، شانازیى ب دەستكەقتیڭن ب دەستكەھاتییڭن ئەزمونا حوكمرانیا كوردستانى دكەن و سەربلندن ل بەرامبەرى مللەتى كورد، ھەقدەم ژى كیماسیان ژى دبیڭن ژ روى ب رویبوون و چارەكرنا وان ناترسن. پشكەكا قان كیشان ژى نەجمى كۆمەلەكا فاكتهرین بابەتى و زاتینە ژ بەرمايکین ویرانکاریا بەعس و ھەقركیا سیاسیا بۆرى، و بیگومان ژبەر خەمساریى ژى د ھندەك بیاقان دا، ئەم ل وى باورەیینە كو ئەق ھەلبێژارتنە دەرەتەكا دیمۆكراتیا پیداجوونى یە ھەتا وان كیشان چارەسەر بکەین و ب قى بەرنامەى دلسۆزى و سۆزا خۆ بۆ خەلكى كوردستانى دووپات بکەینەقە.

لیستا كوردستانى، ب ریا قى بەرنامى خۆ، كارى بۆ سەرورەى یا ياسایى، دادپەروەرى و ھەكەھە قیى ل ناقبەرا ۋەلاتیان، بھیزكرنا ژیا تیا نیشتمانى، پەیداکرنا بیاقى ۋەكەھە بۆ كاركرنى، پششئیخست و قەژاندنا خۆشكرنا ژبارى دكەت، ھەتا ھەمى ھەقوھەلاتى نھۆ و پاشەپۆژى ژ سەر و سامانى خۆ پشتراست

بىن و جفاكى كوردستانى، ل عیراقى و دەقەرى بییتە نمونەى جفاكەكى نازاد و تەنا، پىخەمەت قى چەندى ژى، ئەم ۋەك لیستا كوردستانى، بزاقى دكەین د بیاقى سیاسی دا:

د بیاقى پروسا ساسیا كوردستانى دا، حوكمەتا ھەریمى ب ریبەریا ئىكەتى و پارتى نازادییڭن سیاسی پشش ئیخستینە و نازادى و سەرەستییڭن گشتى بۆ ھەمى لایان مسۆگەرکرىنە، ب ناوایەكى ۋەسان كو ریکخراوین جفاكى مەدەنى و ناقدەندین میدیا و رۆژنامەقانى ب نازادى كارى خۆ بکەن و رۆلى خۆ د پششئیخستنا رەئىبا گشتى یا ۋەلاتى و بەرفەرھكرنا خەلكە دیمۆكراسیى دا ببینن.

د قى بیاقى دا، ھەر بۆ نمونە، ھەتا نھۆ 802 كەنالیڭن راگەھاندنى ب ھەمى جۆرین خۆقە ل ھەریمى ھەنە كو 200 رۆژنامە و 468 كۆقار و 80 كەنالیڭن رادیو و تیلەقزىوونى نە، كو پتریا وان كەنالن ژى نەحزبى نە و 1130 ریکخراوین جفاكى مەدەنى ژى ھەنە كو پتریا وان نەحكومى نە.

ھەر ژ شەپرى نازادیا عیراقى قە، سەرکردایەتیا پارتى و ئىكەتى رۆلكى بەرچاقتىڭن د گەشەپیدانا پروسیسا دیمۆكراسى یا عیراقى و بنەجھكرنا فیدرالیى و بپیرادانى ل سەر دەستوروى

ھەمیشەى عیراقى دا، ب خەبات و سیاسەتا راست ودرستا وان ھەروو حزبان و پششەقانىا خەلكى كوردستانى، داخوایین مە یین خوارى بدەستقە ھاتینە: داخوایى و مافین سەرەكییڭن گەلى مە د فیدرالیى دا، مەسەلا دەقەرىڭن قەقەتیا یین كوردستانى ل دویف ماددى دەستورویى 140، پىگەھى زمانى كوردى ۋەك زمانەكى سەرەكى ب رەخ زمانى عەرەبى قە،

پىكھینانا دادگەھا بلندا تاوانین عیراقى و دادگەھكرنا تاوانبارین كەیسین ئەنقال و ھەلبەجە و بارزانیان و پاكتاوى رەگەزى و بدەستقەئینانا بپیرارا دادگەھى بۆ ب جیۆسایدكرنا وان، پەسندكرنا پشكا كاروبارین ھەریمى ل بالیۆزخانین عیراقى، قەكرنا چەندین نوینەرین

ھەریمى ل ۋەلاتین دنیاىى و دەوروبەران، بنەجھكرنا چەندین گەرەنتیان ددەستوروى دا بۆ پاراستنا سیستەمى حوكمى ل عیراقى بۆ پاراستنا دەستكەقتیڭن گەلى كوردستانى.

ژلایەكى دیقە ژى موكمكرن و بەرفەرھكرنا بیاقى پەیوھندیان ل گەل ۋەلاتان ب ریا قەكرنا كۆنسۆلخانە و نقیسینگەھین بالیۆزخانین ۋەلاتان ل پایتەختى ھەریمى كوردستانى، كو ھەتا نھۆ 16 كونسۆلخانە و نقیسینگەھین بالیۆزخانان ل ھەلبیلا

پایتەخت و سلیمانى ھاتینە قەكرن و دەست بكارین خۆ دكەن، ئەقە ژى پشكەكا گرنگا وان دەستكەقتیانە یین حوكمەتا ھەریمى دوى بیاقى دا ب دەستقەئینانین. ھەرۆسە بەردەوامى و بەرفەرھبوونا پەیوھندییڭن ھەریمى ل گەل ۋەلاتین دەوروبەر و دنیاىى ب سیاسەتەكا ھەكىمانە، پشكەكا دى یا وان دەستكەقتیڭن سیاسی نە كو بچھ ھاتینە.

بۆ چوار سالین بھیت ژى، د بەرنامى لیستا كوردستانى دا، كو د ھەمى وان بیاقین سەرى دا درىژى ب پششئیخست و پششەقەرنان وان بیاقان دا بدەت و ب قى ئاواىى خوارى:

1- وان ماددە و برگەیین دەستوروى عیراقى بپاریزیت، كو مافین سیاسی- دەستورویڭن بۆ ھەریمى كوردستانى ب دەستقەئینانین، ھەرۆسە ئەو دامودەزگەھین فیدرالی بھینە دامەزراندن و ئەكتیقكرن كو دماددین دەستوروى دا ھاتین بۆ پاراستنا بەرژوھەندییڭن ھەریمى كوردستانى و سیستەمى فیدرالی.

2- پاراستنا ماددى 140 یى دەستوروى، كو یى تایبەتە ب چارەكرنا مەسەلا كەركوك و دەقەرىڭن كیشە ل سەر ھەین و بچھینانا وى ماددەى ب زویترین دەم و ریکرتن ل پاششئیخستنا بچھینانا وى ماددەى.

3- ئازادییڭن گشتى و ئازادى یا راگەھاندنى و دەزگەھین پەخش و بەلاقكرنى پشش دئىخین.

4- خەباتا ریکخراوین دیمۆكراتى، جەماوەرى، پششەبى، سەندىكایى و نەحكومى NGO پشش دئىخین.

5- كارى دكەین داکو تاوانین ئەنقال و كیمیابارنا ھەلبەجە و بارزانیان و فەلییان و پاكتاوى رەگەزى كو ل عیراقى ۋەك جیۆساید ھاتینە نیاسین، ل ناستى نىقەدەولەتى ژى ۋەك تاوانین جیۆساید دانپیدان ل سەر بھیتەكرن و زیانلیكەقتى ژى ژلایى حوكمەتا عیراقى و وان كۆمپانیین ھاریكاریا عیراقى كرىن بھینە قەرەبووكرن.

6- كار دكەین ھەتا پىگەھ و پەیوھندییڭن دپیلوماسى و سیاسى و ئابوویرین ھەریمى كوردستانى ل سەر بنەمایین بەرژوھەندییڭن ھەقیشك و دۆستانە ل گەل ۋەلاتین ھەقسوى، ئەورۇپا، ئەمريكا و جیھانا عەرەبى، بھینە بھیزكرن.

7- كار دكەین بۆ دەستورویكرنا پىكھە ژایانا ئاشتیانە یا ل ناقبەرا نەتەو، ئابین و مەسەیین كوردستانى و پششئیخستنا ۋەكەھە قى یا ناقبەرا وان و سەرورەریكرنا تیگەھى ھەقوھەلاتیوونى د ئەرك و مافان دا.

8- ل ناستى ناخۆبى ھەریمى ژى، لیستا كوردستانى ب دیتنا باورەریوونى ب جوداھى و فرەلایەنى یا سیاسى قە كار دكەت بۆ بەرفەرھكرنا بازنا نازادیا سیاسی و پششئیخستنا ژاننا فرەحزبى ل كوردستانى، ب ریا دەستكارىكرنا یاسایا حزب و كۆمەلان ب ناوایەكى مۆدیرن كو ل گەل گەشەكرن و پشكدارىكرنا سیاسى و فرەبىیى د كوردستانى دا بگونجیت و ھاریكاریا ماددى، ب ریا بودجەیا پەسندكرى ژلایى پەرلەمانى قە بۆ حزبان داين بکەت.

حەفت رىك ژبو پەیداكرنا كەش و ھەوايەكى شاد د خیزانى دا

و. ژ فارس: ئەقین مەجید

ھەمى خیزان نەوھك ئىكەن و جوداھى ل ناقبەرا ھندەك خیزانان ھەیە و ھەر خیزانەكى تایبەتمەندى و فیركرن و ھزرویرین خۆ یین تایبەت ھەنە ژبو چەوانیا ھەقنیا سینی و نيزىكرنا پەیوھندیان ل گەل ئىك، ژبەر ھندى نەشپین ھەمى خیزانان ۋەكى ئىك ل قەلەم بدەین و ب ئىك چاقتە بەرى خۆ بدەینە ھەمیان.

ئەگەر ھەر خیزانەكى یاسایەكا تایبەت ھەبیت ژبو ئاقاكرنا ئارامى و شادى یا خیزانى، ب دیتنا من دى دویر بین ژ ھەر دەردەسەرى و بیزاریەكى، ھەردەم و د ھەر دەقیقەيەكا ژاننا خۆدا، ئەم چاقتەرى ھندەك رویدانین باش و خراب دكەین، ژبەر قى چەندى كەش و ھەوا، بەردەوام دى یى ب زەحمەت بییت.

خراب نینە ئەم ھندەك دەما ھزرد گوھورینان دا بکەین ژبو ب دەستقەئینانا كەشەكى ھەستیار د خیزانى دا، كو ل خوارى مە بۆ ھەو دەباركرنە:

1- ھشیارى د بكارئینانا پەيقان دا:

چەوانى یا دروست ئاخقتنن مە ل گەل زارۆكان پشكەكە ژ كەش و ھەوايەكى ھەستیار د خیزانى دا، كو دقیت ئەم ۋەكى

دەبیاب نیشا زارۆكین خۆ بدەین، داکو ھەستین خۆ ۋەكى ھەقال بۆ مە بەیان كەن، دقیت ئەم ھشیارى ھندەك فۆنەتیک و ئەدانا بىن كو دەمى ئاخقتنى دا ل گەل وان بكاردنن. ژلایەكى دیقە ئەو زارۆكین كو بەردەوام ژلایى دەبیابین خۆقە دەینە شیرەت كرن كوچ دەما خۆ تووشى درەو و كارین خەلەت نەكەن، ب دژوارى ھەست ب گونەھ و شەرمزارى دكەن، ھەرۆسە ژلایى ھەستیارى قە لاواز دبن.

بلا ھەردەم ل بپیرا مە بییت كو دقیت سەردەرى یا مە ل گەل زارۆكان یا ناسایى بییت و ھەرۆسە دقیت ئەم چەوانى یا گوھورینا رەقتارى وان یى خراب نیشا وان بدەین، ب شپوھەيەكى باش دقیت ئەم بیزینە وان: "ئەرى ھوین دزانن رەقتارى ھەوھە چ كارتیکرن ل مە دكەت كو ھوین ب قان رەقتارات مە ئەزبەت دەن"، د وى دەمى دا زارۆك ل شوینا كو خوھ بەیز بیخیت ژبو بچھینانا ئارمانجان، دى پتر ھەستا خۆ یا دلینىی ديار كەت بەرامبەر دەبیابین خۆ.

2- دقیت ئەم ھەردەم پىكۆلى بۆ پششبینى یا ھندەك كاران بکەین كو د بەرژوھەندى یا زارۆكین مەدا بییت، دا بشپین ھندەك داخوایین وان بچھ ببینن. ب قى كارى دى پتر كەش و ھەواىى شاد د مالى دا پەیدا بییت. ئەم نابیزین كو دەمى زارۆك ھەمى دەما داخووا تشتەكى ژ مە دكەت بۆ بەرھەق

بکەین، بەلكى دقیت ب باشى و ئارامى ئەم زارۆكین خوھ تى بگەھینن كو ل دویف شیانین خۆ دى داخوایین وان بچھ ئینن، د وى دەمى دا ئەق پەیقە دى كارتیکرنى ل سەر ھەست و سۆزین زارۆكى كەت و دى بەردەوام یى راست و شاد و سەرکەقتى بییت.

3- تەرخانكرنا دەمەكى بۆ خیزانى: دەمەكى تایبەت بۆ خیزانى دياركەن كو یى گونجای بییت و ھەمى ئەندامین خیزانى دنامادەین و پىكھە روینن و دانوستاندنى ل سەر بابەتین جیباواز و نارپشان كو بەرى دەمەكى ھاتینە سەر رىكا ھەوھ و بپر و بچوونین خۆ دەربپرن، ھەرۆسە داکو پتر د ناقتە مالى دا تەباىى و ئارامى ھەبیت .. ل دویف خواستین ھەمى ئەندامین خیزانى، بەرنامەكى دانن یى خۆش وشاد بییت و ببیتە ئەگەرى كەیفخۆشى-یا ھەمى ئەندامین خیزانى.

4- ھشیارى یا ھەستا دلینىی د ناقتە زارۆكان دا: د درىژاى یا رۆژین ژبانى دا، مە گەلەك دەلیقە ھەنە كو ئەم بۆ زارۆكین خۆ دانین بۆ ھندى ئەم ل گەل وان ب دلوقانى و ب ئەقین بىن دى پتر ھەستا ئەقینى و ھەقالینى ل نك وان پەیدابیت، بیگومان ئەگەر زارۆكى خەمەك و نەخۆشەك ھەبیت، بۆ دەبیابین خۆ دبیزیت.

داكو پتر زارۆكى مە ھەست ب ریزكرتنى و ۋەفادارىی بەرامبەر كەسانین باش بکەت، خشتەكى چى كەن و داخووا زارۆكین خۆ بکەن كو د دوماھى یا رۆژى دا ناقتە كەسەكى كو نامۆزگارى و كارین باش نیشا وان داينە د ناقتە ب نقیسین. ھەرۆهكو مە دیاركرى ئەق كارە دبیتە ئەگەر كو ھەستى ریزكرتنى ل نك وان پەرورەدە ببیت.

5- ھەلەكەت و رى ۋەرمین خیزانى: ئەگەر ھەوھ بقییت جەگەرىڭن ۋە یین نازك ھەست ب گریدانا خیزانى و كەس و كاران بکەن، ھندەك دەما ب ھەقرا بن ژبو گەریانەكى د ناقتە ھەلەكەقتەكى دا، یان چوونا سەیرانەكى، یان ژى میقاندارىەكى رىك بیخن بۆ كەس و كارین خوھ پىكھە خوارنەكا سادە و خۆش بخۆن و ب ھەقرا چەندین یاریا بکەن... ب قى چەندى زارۆك د دەمەكى درىژدا ل گەل بۆراندنا خیزان و كەس و كارین خۆ پتر ب وان قە دەمیتە گریدان.

6- ئارىشە و گەنگەشە: ئارىشە پشكەكەن ژ ژاننا ھەر كەسەكى، ھندەك جارن دبیتە ئەگەرى گەنگەشەكا دژوار د خیزانى دا ب تایبەتى ل نك دەبیابا. ژبیر نەكەین دەمى مە ئارىشەيەكا دژوار چارەسەر كر، ل دویماھى دقیت بۆ زارۆكین خۆ رون بکەین كو نۆكە ھەمى تشت ب باشى ب رىقە دچن و ئىدى چ

ئارىشە نابن و ھەرۆسە ب باشى و ب شپوھەيەكى ئارام بیزینە زارۆكین خۆ كو ھوین ژى ھندەك جارن رەخنا ل ئىك دگرن و تۆرە دبن، لى نۆكە ھەوھە بابەتین خۆ چارەسەر كرىنە و ھەرۆسە بیزینە زارۆكین خۆ داخووا لیۆرینى ژ ھەوھە دكەین، كو د دەمى گەنگەشەكرنى دا ھەوھ گوھ ل دەنگى مە بوویە و بوویە جھى بیزارى یا ھەوھ.

7- تایبەتمەندى یا دەمەكى پتر بۆ ھەقزنان:

دەبیابین كو سەقایی دادپەروەرى و تەناھىی د ناقتە مالى دا چى دكەن، دەمى ئەم ژبەر دەیان دتۆرەینە، یان ژبەر ئارىشەیین جھى كارى مە ئەم بیزاركرنە، یان ژ ھەقزینا خۆ دتۆرەینە، د وى دەمى دا پى ل ریز و ھەستا خیزانى دكەین.

دەبیاب پیدقتى ب دەمەكى نە كو بیى زارۆكین خۆ دەربارەى خوھ و ئارىشپین خۆ دانوستاندنى بکەن و ل گەل ھەقزینا خوھ پیاسەكى بەرھەق خوارنگەھەكا دلەقەر بچن ژبو قى چەندى ھەم د دەمى دانوستاندنى دا دەربارەى ئارىشان ژىك نيزىك دبن، ھەم ژى ئەو ئەقینا كو بۆ جارا ئىكى ل نك ئىك پەیداكرى، دى نوى بییتەقە.

ژبەر: تاج ئیرانى